

בבית המשפט העליון

בג"ץ 1/49 - ב'

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

מבקש העיון: אודי ניימן

העותרים: 1. סלומון שלמה בז'רנו
2. נח מילס
3. ליאו גילס

נגד

המשיבים: 1. שר המשטרה
2. המפקח הראשי של המשטרה ובתי הסוהר
3. מפקד המשטרה בתל אביב
4. הקצין הממונה על משרד התנועה למחוז תל אביב
5. השוטר הממונה על המשרד למתן רישיונות ביפו

בקשה לעיון בתיק בית המשפט

החלטה

1. מונחת לפניי בקשה לעיון בתיק בית המשפט שבו ניתן פסק-הדין בבג"ץ 1/49 בז'רנו נ' שר המשטרה, פ"ד ב 80 (1949) (להלן: פרשת בז'רנו) וזאת לצורך מחקר אקדמי.

2. כידוע, פסק-הדין בפרשת בז'רנו, אשר ניתן בימיה הראשונים של המדינה וחודשים ספורים לאחר הקמתו של בית המשפט העליון, עיגן בשיטת המשפט הישראלית את ההגנה על חופש העיסוק ובכך היווה ציון דרך משמעותי ליישום ולהטמעת ערכי

יסוד דמוקרטיים במדינה שזה עתה קמה (ראו אסף לחובסקי "ראשיתה של הזכות לחופש העיסוק" בית-המשפט: חמישים שנות שפיטה בישראל (1999)). על רקע זה, ומפאת חשיבותו ההיסטורית הרבה של ההליך, נראה כי אין מניעה על פני הדברים מלהתיר את עצם העיון בו לצורך מחקר אקדמי וזאת בשים לב להוראות תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), תשס"ג-2003 (להלן: תקנות העיון) ובהתחשב בפסיקתו של בית משפט זה בבקשות עיון דומות שנדונו בעבר. בהתאם לתקנות העיון, מתן היתר לעיון בתיק מחייב החלטה שיפוטית (ראו תקנה 4 לתקנות העיון; אך ראו תקנה 5 לתקנות המאפשרת למנהל בתי המשפט ליתן לאדם היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, או בחלקם, אם ראה שקיים עניין ציבורי במתן ההיתר). וכמו בעבר כך גם הפעם, לשם טיפול ראשוני בבקשת העיון שלפניי פנתה מזכירות בית משפט זה לגנוז המדינה שם שמור התיק. התיק המקורי אותר, הוצא מהארגז שבו נשמר, שונע לבית משפט זה והונח על שולחני ביחד עם בקשת העיון.

3. אין ספק כי יש לבצע בזהירות רבה את כל הפעולות הנוגעות לאיתור התיק, הבאתו לבית משפט זה, והטיפול בו לצורך ההכרעה בבקשת העיון, פן ייפגע תיק חשוב והיסטורי זה, אשר מצבו הפיזי רעוע ודפיו הולכים ומתפוררים ממש ככל שנוקפות השנים. אלא שאין זה אפשרי מבחינה מעשית לבצע את אותן פעולות מבלי לפגוע במצבו של התיק. למעשה, עצם העברת התיק לבית משפט זה לצורך הטיפול הראשוני בבקשת העיון די בו כדי לפגוע במצבו וכך גם עצם העיון בו על ידי חוקרים אקדמיים, עיתונאים או גורמים אחרים. עמד על כך כב' הרשם (כתוארו דאז) י' מרזל בהחלטה שניתנה בבקשת עיון שהוגשה בהליך דנן עוד בשנת 2006 (בג"ץ 1/49 בד'רנו נ' שר המשטרה (28.2.2006) (להלן: ההחלטה מ-2006)):

"ניתן להבין מדוע יש עניין רב בתיק מעין זה ודומיו, אם לשם עניינו של מבקש העיון, ואם לשם עניינו של הציבור כולו והאמון של ציבור זה בבית המשפט ושופטיו. אולם, היתר עיון בתיק זה לכל המבקש לעיין בו, אינו אלא גזירת כרת על התיק... יעיין האחד, יעיין השני, ובבוא השלישי לעיין יגלה כי כוחותיו של התיק לא עמדו לו, והוא התפורר לרסיסים ועימו נעלמה גם זכותם של אחרים לעיין בתיק, ונכס מנכסי הציבור והמשפט – אין."

4. לנוכח השחיקה במצבו הפיזי של תיק זה ותיקים דומים לו, העלה כב' הרשם (כתוארו דאז) י' מרזל בהחלטתו מ-2006 את האפשרות כי "תיק זה – ואחרים שכמותו – יצולמו בשלמותם על ידי הגורם המקצועי המתאים לכך, באופן שכל המבקש לעיין בהם יוכל לעשות כן, תוך שימור המקור בשלמותו". ואולם, פתרון זה – כך נקבע

בהחלטה – "כרוך במשאבים רבים מאוד, בייחוד בשים לב לצורך בשימור מקצועי ומיומן של התיק, כמו גם בשים לב לתכיפותן של בקשות מעין אלו לעיון בתיקים ישנים, תכיפות ההולכת וגוברת".

5. על מנת למזער את הפגיעה הפיזית בתיקים היסטוריים שהתבררו בבית המשפט העליון, קבעו הרשמים של בית משפט זה בשורה של מקרים שנדונו בשנים האחרונות כי בשל מצבם הפיזי הרעוע אין לאפשר את העיון בהם במזכירות של בית המשפט העליון באמצעות מי שאינו מיומן בדבר. תחת זאת ניתנה אפשרות לעיין באותם תיקים אך בדרך של פנייה לגנזך המדינה בבקשת עיון לפי סעיף 10 לחוק הארכיונים, התשט"ו-1955 ותקנות הארכיונים (עיון בחומר ארכיוני המופקד בגנזך), התשכ"ז-1966 (ראו מבין רבים, ע"פ 119/51 ד"אלובסקי נ' היועץ המשפטי לממשלה (1.8.2010); בג"ץ 1/48 שניצר נ' המושל הצבאי של האזור הכבוש בירושלים (12.8.2018)). ואולם מתברר כי גם בגנזך המדינה מתבצע העיון בתיקים אלה בדרך של עיון בתיק הפיזי עצמו. אין ספק כי בידי גנזך המדינה אמצעים לשימור התיקים וליצירת התנאים הנאותים המאפשרים את העיון בהם. עם זאת, בשל העובדה כי העיון כרוך במגע פיזי עם התיקים, הרי שלא ניתן להתעלם מן העובדה כי מצבם הפיזי של תיקים רבים הולך ונפגע, בסופו של דבר, בשל הצורך לטפל בבקשות עיון כגון זו המונחת בפניי.

6. על רקע האמור לעיל נראה כי מתבקשת חשיבה מחודשת לגבי אופן העיון בתיקים היסטוריים שנדונו על ידי בית משפט זה בשנותיה הראשונות של המדינה ואשר מצבם הפיזי רעוע. אכן, בסופו של דבר יש לזכור כי בבואו של בית המשפט להכריע בבקשה המוגשת לפי תקנות העיון ואשר נוגעת להליכים אלה, נדרש בית המשפט להציב לנגד עיניו לא רק את האינטרס של מבקש העיון ואת זה של הצדדים להליך, אלא גם את הצורך לשמר לטובת הדורות הבאים נכסי צאן ברזל של המשפט הישראלי.

7. על כן סבורני כי מתכונת העיון הראויה בתיקים היסטוריים אשר מצבם הפיזי רעוע, צריכה להיות ככלל, בכפוף למקרים חריגים, בדרך של עיון "דיגיטלי" בתיק. אכן, מאז ניתנה ההחלטה מ-2006 חלפו כבר כ-13 שנים ודומה כי לנוכח ההתפתחות הטכנולוגית של השנים האחרונות הרי שהעלות הכספית הכרוכה בסריקת תיקים ישנים ובשמירתם כקובץ ממוחשב באמצעי דיגיטלי נמוכה לאין שיעור מזו שהייתה בעבר. דומה אפוא כי פתרון הסריקה של התיק אינו כרוך עוד, כפי שהיה פעם, בהקצאת משאבים בלתי סבירה מצד הרשות הציבורית (תקנה 4(ו) לתקנות העיון). עוד יוער, כי מתכונת עיון דיגיטלית זו מעוגנת בתקנות העיון הקובעות כי משמעות הדיבור "עיון" הינה בין היתר - "קבלת פלט מחשב" (ראו תקנה 1 לתקנות העיון).

מובן כי בתיקים שטרם נסרקו באופן ממוחשב עשוי מבקש העיון להמתין זמן מה עד להשלמת סריקתו של התיק, אך כאשר מצבו הפיזי של התיק הוא כה רעוע (בדומה למצבו הפיזי של התיק שבכותרת), ועל מנת לשמור על התיק מכל משמר, אין מנוס מתוצאה זו. יודגש עם זאת כי אם תוגש בעתיד בקשת עיון נוספת באותו התיק ניתן יהיה לטפל בה ביתר יעילות בשים לב לעובדה שהתיק כבר נסרק ונשמר בעבר באמצעי דיגיטלי.

עוד יובהר למען הסר ספק, כי אין באמור כדי למנוע הגשת בקשה לעיון בתיק הפיזי עצמו. נראה על פני הדברים ומבלי לטעת מסמרות כי ניתן יהיה לאפשר עיון במתכונת זו רק אם יעלה בידיו של מבקש העיון להראות כי קיימת חשיבות מיוחדת לעיין בתיק הפיזי עצמו להבדיל מעיון בעותק הדיגיטלי הסרוק שלו.

8. אשר על כן הנני נעתר לבקשה שבכותרת במובן זה שמבקש העיון רשאי לעיין בקובץ ממוחשב שיכלול סריקה דיגיטלית של התיק שבכותרת. המזכירות תפנה אפוא תחילה לגנוז המדינה בבקשה לסריקת התיק. עם השלמת תהליך הסריקה והעברת הקובץ הממוחשב לבית משפט זה, רשאי יהיה מבקש העיון לעיין בקובץ הממוחשב במזכירות של בית משפט זה, בתיאום מראש עם המזכירות ובהתאם לסדרי העיון המקובלים.

ניתנה היום, י"ט בתמוז התשע"ט (22.7.2019).

רון גולדשטיין, שופט

ר ש ם